

FiComin lausunto Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunta on pyytänyt FiComilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp). FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- **Perustuslain 10 §:n 2 momentin sanamuodon ajantasaistaminen on kannatettava** ja selkeyttää luottamuksellisen viestin salaisuuden teknologianeutraalia suoja.
- **Uudet rajoitusperusteet merkitsevät perusoikeusjärjestelmän kannalta merkittävää laajennusta.** Niiden nojalla annettavan tavallisen lain sääntelyn on oltava **täsmällistä, tarkkarajaista, välttämättömyysvaatimukseen perustuvaa ja tehokkaasti valvottua.**
- **On välttämätöntä säilyttää lähtökohta,** jonka mukaan muutokset eivät mahdollista **yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seurantaa.** Sama lähtökohta on turvattava myös myöhemmässä toimivaltuussääntelyssä.
- Teleyritysten rooli, avustamisvelvoitteet, vastuunjako ja **kustannusten täysimääräinen korvaaminen** on määriteltävä selkeästi myöhemmässä toimivaltuussääntelyssä. **Sääntely ei saa johtaa viestintäverkkojen, viestintäpalvelujen tai niissä käytettävän salauksen turvallisuustason heikentämiseen.**

Luottamuksellisen viestin salaisuuden sanamuodon ajantasaistaminen

FiCom pitää perustuslain 10 §:n 2 momenttiin ehdotettua muutosta perusteltuna ja ehdotettua sanamuotoa selkeänä ja tarkoituksenmukaisena. Viestintäympäristön teknologinen moninaistuminen edellyttää sääntelyä, joka kohtelee eri viestintämuotoja yhdenvertaisesti ja turvaa perusoikeussuojan ajantasaisuutta. Vaikka voimassa olevakin säännös on lähtökohtaisesti väline- ja teknologianeutraali, ehdotettu muutos selkeyttää säännöstekstiä ja poistaa tarpeettoman esimerkkiluettelon.

Teknologianeutraaliuden tulkinta ei saa johtaa velvoitteisiin, jotka tosiasiallisesti heikentävät viestinnän tietoturvaa tai modernien viestintäpalvelujen suojaustasoa. **Luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja toteutuu käytännössä vain vahvan salauksen ja korkean tietoturvatason varassa.**

Uhkaperusteinen rikostiedustelu

FiCom ymmärtää tavoitteen tehostaa vakavan rikollisuuden ennakoivaa torjuntaa, mutta korostaa, että ehdotettu rajoitusperuste on perusoikeusjärjestelmän kannalta poikkeuksellisen herkkä. Käsitteiden yleispiirteisyys lisää olennaisesti käyttötarkoituksen laajenemisen riskiä.

FiCom suhtautuu muutokseen varauksella ja katsoo, että myöhempi tavallisen lain tasoinen toimivaltuussääntely edellyttää erittäin täsmällisiä, konkreettisia ja valvottavia reunaehtoja. Toimivaltuuksien käytölle on asetettava korkea kynnys, niiden on oltava tarkasti kohdennettuja ja kokonaisuuden tulee perustua tehokkaaseen ennakko- ja jälkivalvontaan.

FiCom kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteluissa todetaan nimenomaisesti, ettei muutos mahdollista **yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seurantaa**. FiCom pitää tätä reunaehto välttämättömänä ja korostaa, että sen tulee näkyä myös hallintovaliokunnan lausunnossa ja myöhemmässä toimivaltuussääntelyssä **nimenomaisina soveltamis- ja kohdentamisrajoina**, ei ainoastaan perustelujen tasolla.

On tärkeää, että hallintovaliokunta korostaa lausunnossaan myös sitä, **ettei perustuslain muutos saa muodostaa perustetta tietojen yleiselle ja erotuksettomalle keräämiselle tilanteissa, joissa puututaan luottamuksellisen viestin salaisuuteen**.

Perustuslain tasolle jäävien yleisten käsitteiden vuoksi tavallisen lain säännösten merkitys korostuu olennaisesti. Pelkät perustelukirjaukset eivät yksin riitä rajaamaan soveltamisalaa. Ilman täsmällisiä laintasoisia reunaehtoja on riskinä, että ajan kuluessa päädytään tilanteisiin, joissa tiedusteluvaltuudet laajenevat alkuperäisestä tarkoituksestaan kohdentamattomaksi tai laajamittaiseksi viestinnän seurannaksi, mikä ei olisi perusoikeusjärjestelmän mukaista.

FiCom pitää erityisen tärkeänä, että hallintovaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, millä tavoin uhkaperusteista rikostiedustelua koskeva jatkosääntely rajaa toimivaltuuksien henkilöllisen kohdentamisen ja soveltamiskynnyksen. **Uhkaperusteisen rikostiedustelun ja konkreettiseen, yksilöityyn rikosepäilyyn perustuvien toimivaltuuksien rajapinta on määriteltävä selkeästi, jotta rikostiedustelutoimivaltuuksia ei voida käyttää konkreettista ja yksilöityä rikosepäilyä koskevien edellytysten kiertämiseen**.

Jatkosääntelyssä tulisi säätää täsmällisesti tiedon käyttötarkoituksesta, säilyttämisestä, luovuttamisesta ja jatkokäytöstä siten, ettei uhkaperusteisesti hankittua tietoa voida käyttää rikosprosessissa tai muussa toiminnassa laajemmin kuin on välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Lisäksi jatkosääntelyssä tulisi määritellä laintasoisesti objektiiviset kriteerit sille, milloin kysymys on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta vakavasta rikollisuudesta. Sääntely voi perustua esimerkiksi rajattuun rikosluetteloon, riittävän ankaraan rangaistusasteikkoon tai näiden yhdistelmään.

Tiedustelutoimivaltuudet kotirauhan suojaamissa tiloissa

FiCom pitää kansallisen turvallisuuden suojaamista painavana tavoitteena. Kotirauhan suojaan puuttuvat tiedustelutoimivaltuudet merkitsevät kuitenkin erittäin syvää puuttumista perusoikeuksiin, ja niiden hyväksyttävyyttä edellyttää poikkeuksellisen tiukkoja rajoituksia. Ehdotettu kansallista turvallisuutta koskeva tiedonhankintaperuste kytkeytyy kokonaisuudessa myös luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamiseen, mikä korostaa tarvetta arvioida reunaehdot ja valvonta johdonmukaisesti yhtenä kokonaisuutena.

FiCom korostaa, että **soveltamisalan tulee rajautua vain vakavimpiin uhkiin ja että toimivaltuuksia tulee voida käyttää vain välttämättömässä laajuudessa ja riippumattomaan ennakkolupa perustuen**.

Lähtökohtana tulee olla tuomioistuimen ennakkollinen lupa. Mahdolliset poikkeukset on rajattava tiukasti kiiretilanteisiin ja sidottava välittömään jälkikäteiseen tuomioistuinvalvontaan. Toimivaltuuksille on asetettava tiukat kesto-, kohde- ja laajuusrajat, ja jälkikäteisen valvonnan ja dokumentoinnin tulee olla kattavaa.

On perusteltua, että myöhemmässä sääntelyssä käytetään perustuslakivaliokunnan käytännön mukaista käsitteistöä ja varmistetaan, ettei kotirauhan suoja kavenneta teknisillä tai sanamuotoon liittyvillä

rajauksilla esimerkiksi suhteessa vapaa-ajan asuntoihin tai muihin pysyväisluonteiseen asumiseen käytettäviin tiloihin. Sama koskee mahdollisia teknisiä toteuttamisvelvoitteita: ne eivät saa heikentää viestintäverkkojen tietoturvaa tai salauksen tasoa.

Rikosten estäminen ja selvittäminen

Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momenttien sanamuotojen muuttaminen on lähtökohtaisesti perusteltua. Perustuslakivaliokunnan vakiintunutta tulkintakäytäntöä vastaava ilmaisu ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi” selkeyttää sääntelyä ja vahvistaa ennakoitavuutta.

FiComin käsityksen mukaan tältä osin kyse on ennen kaikkea perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä vastaavasta sanamuodon selkeyttämisestä. **Sanamuodon muutosta ei tule tulkita itsenäiseksi perusteeksi laajentaa toimivaltuuksia yleisluonteiseen, laajamittaiseen tai kohdentamattomaan valvontaan.**

Teleyritysten asema myöhemmässä toimivaltuussääntelyssä

Perustuslain 10 §:n muuttaminen on vasta ensimmäinen askel, jota seuraa merkittävää tavallisen lain tasoista sääntelyä. Eduskunta tulee käsittelemään myöhemmin poliisin rikostiedustelulainsäädäntöä sekä siviili- ja sotilastiedustelulainsäädännön muutoksia, joilla luodaan konkreettiset toimivaltuudet. FiCom korostaa, että teleyritysten asema on ratkaistava näissä yhteyksissä selkeästi.

Teleyrityksille ei tule siirtää viranomaisluonteisia tehtäviä tai epäselviä avustamisvelvoitteita.

Teleyritysten tehtävä ei voi olla toimivaltuuksien oikeudellisten edellytysten arviointi, vaan **vastuun toimivaltuuden käytön lainmukaisuudesta, välttämättömyydestä ja kohdentamisesta tulee säilyä yksiselitteisesti toimivaltaisella viranomaisella ja lupaviranomaisella.**

Roolien tulee olla selkeästi määriteltyjä ja tietoturvallisesti toteutettavissa. Velvoitteiden on oltava teknisesti mahdollisia, eivätkä ne saa johtaa verkkojen, palvelujen tai salauksen turvallisuustason heikentämiseen. Viranomaisen vastuuta ei tule ulottaa teleyrityksiin niiden toimiessa viranomaisen määräyksestä.

Teleyrityksillä tulee olla oikeus **täysimääräiseen korvaukseen** viranomaisten avustamisesta aiheutuvista välittömistä ja välttämättömistä kustannuksista, mukaan lukien järjestelmä-, ylläpito-, valmius- ja henkilöstökustannukset. **Korvausmallin tulee olla selkeä, ennakoitava ja automaattinen**, jotta viranomaistoiminnan kustannuksia ei tosiasiallisesti siirretä yksityisten toimijoiden kannettavaksi.

Toimivaltuuksien tulee olla tarkasti rajattuja ja ajallisesti lyhyitä, ja välttämättömyyden edellytyksen on toteuduttava aidosti käytännössä. Riippumaton ennakkolupa, kattava dokumentointi ja jälkivalvonta muodostavat kokonaisuuden, joka vahvistaa oikeusturvaa. Tiedonhankinnan kohteelle tehtävästä jälkikäteisestä ilmoituksesta poikkeamisen tulee olla poikkeuksellista ja perustua laissa täsmällisesti säädettyihin edellytyksiin.

FiCom pitää tärkeänä, että myöhemmässä tavallisen lain valmistelussa vaikutusarvioinnit tehdään huomattavasti konkreettisemmalla tasolla kuin perustuslakimuutoksen yhteydessä on ollut mahdollista. Arvioinneissa on käsiteltävä toimivaltuuksien teknistä toteutettavuutta, vaikutuksia viestintäverkkojen ja -palvelujen tietoturvaan, yrityksille aiheutuvia kustannuksia sekä sitä, miten toimivaltuudet voidaan toteuttaa vaarantamatta viestinnän luottamuksellisuuden ydintä.

Lopuksi

Kokonaisuutena sääntelyn on oltava **täsmällistä, tarkkarajaista ja teknisesti toteuttamiskelpoista**. Toimivaltuuksien **ei tule laajentua alkuperäisestä tarkoituksestaan**, ja niiden on oltava käytöltään **välttämättömiä ja tehokkaasti valvottuja**.

FiCom pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta korostaa jo perustuslakimuutoksen käsittelyn yhteydessä niitä reunaehtoja, joiden tulee ohjata myöhempää toimivaltuussääntelyä. Erityisesti on varmistettava, ettei sääntely mahdollista **yleistä, kohdentamatonta ja kaikenkattavaa tietoliikenteen seurantaa** eikä johda velvoitteisiin, jotka **heikentäisivät viestinnän luottamuksellisuutta, salausta tai viestintäverkkojen tietoturvaa**.

Kunnioittavasti

FiCom ry

Janne Hälinen

juristi